

8.5.2017

1. Asia

Energiateollisuus ry:n suositus sähköverkkoyhtiöiden aikajaotusten yhdenmukaistamisesta

2. Asianosainen

Energiateollisuus ry

3. Ratkaisu

Kilpailu- ja kuluttajavirasto poistaa asian käsittelystä.

4. Asian vireilletulo

1. Kilpailu- ja kuluttajavirasto (KKV) aloitti oma-aloitteisen selvityksen Energiateollisuus ry:n (ET) antamasta aikajaotussuosituksesta ja sen vaikutuksista sähköenergian myynnin markkinoilla alkuvuodesta 2016 saatuun yhteydenottoja pääkaupunkiseudun sähköverkkoyhtiöiden asiakkailta. Energiateollisuuden verkkovaliokunta suositteli lokakuussa 2015, että kaikki sähköverkkoyhtiöt soveltaisivat samaa aikajaotusta siirtotariffivalikoimassaan.
2. Kuluttajayhteydenotoissa kiinnitettiin huomiota siihen, että toimialajärjestön suosituksen seurauksena pääkaupunkiseudun sähköverkkoyhtiöiden soveltamissa aikajaotuksissa kalliimpien päiväenergiatuntien määrä nousi huomattavasti. Tällä on puolestaan ollut vaikutuksia kaksiaikaisten sähkönsiirto- ja sähköenergiatuotteiden hintoihin. KKV:n selvityksen kohteena ovat olleet suosituksen vaikutukset vähittäisasiakkaille myytäviin kaksiaikaisiin sähköenergiatuotteisiin.
3. Asian selvittämiseksi KKV suoritti kilpailulain (948/2011) 35 §:ssä tarkoitettuja tarkastuksia. Lisäksi KKV on kesän ja syksyn 2016 aikana selvittänyt muun muassa sähköenergian myyjien kaksiaikaisten sähköenergiatuotteiden asiakasmääriä ja mahdollisuuksia tarjota kaksiaikaisia sähköenergiatuotteita eri sähköverkkoyhtiöiden jakelualueilla ennen ja jälkeen ET:n suosituksen.

5. Asiaselostus

4. ET:n verkkovaliokunta antoi 1.10.2015 sähköverkkoyhtiöille kaksiaikaisten sähkönsiirtotuotteiden harmonisointia koskevan suosituksen, jonka mukaan yhtiöiden tulisi 31.12.2016 mennessä ottaa käyttöön mittausasetuksen¹ määrittelemät valtakunnalliset aikajaotukset. Alkuvuodesta 2016

¹ Valtioneuvoston asetus sähköntoimitusten selvityksestä ja mittauksesta (66/2009).

8.5.2017

Vantaan Energian Sähköverkot Oy (VES), Helen Sähköverkko Oy (HSV), Caruna Oy ja Caruna Espoo Oy muuttivat kaksiaikaisten sähkösiirtotuotteidensa aikajaotukset vastaamaan ET:n suositusta.

5. Pääkaupunkiseudun jakeluverkkojen aiemmin soveltamissa aikajaotuksissa edullisten yöenergiatuntien määrä oli suurempi kuin valtakunnallisissa aikajaotuksissa. ET:n suosituksen seurauksena kalliimpien päiväenergiatuntien määrä on lisääntynyt ja edullisempien yöenergiatuntien määrä on vähentynyt kaksiaikaisissa sähkösiirtotuotteissa pääkaupunkiseudun sähkösiirtoyhtiöiden jakelualueilla.²

	Päiväenergiatunnit ennen siirtymistä ET:n suosituksen mukaiseen aikajaotukseen	Päiväenergiatunnit ET:n suosituksen mukaiseen aikajaotukseen siirtymisen jälkeen	Muutos päiväenergiatuntien määrässä ET:n suosituksen mukaiseen aikajaotukseen siirtymisen jälkeen
HSV	Ma-Pe klo 7-20	Ma-Su klo 7-22	+ 40 h / viikko
VES	Ma-Pe klo 7-21, La klo 7-18	Ma-Su klo 7-22	+ 24 h / viikko
Caruna Espoo	Ma-La klo 7-21	Ma-Su klo 7-22	+ 21 h / viikko

6. Koska sähköenergian myyjät pyrkivät myymään yhteensopivaa kaksiaikaista sähköenergiatuotetta sähköverkon soveltaman aikajaotuksen kanssa, on menettely vaikuttanut kalliimpien päiväenergiatuntien määrän lisääntymiseen myös kilpailuilla sähköenergian myynnin markkinoilla. Sähköenergian myyntiyhtiöt Helen Oy (Helen) ja Vantaan Energia Oy (Vantaan Energia) alkoivat soveltaa valtakunnallisia aikajaotuksia kaksiaikaisissa sähköenergiatuotteissaan samaan aikaan, kun yhtiöiden kanssa samoihin konserneihin kuuluvat sähköverkkoyhtiöt (HSV ja VES) ottivat valtakunnalliset aikajaotukset käyttöön siirtotariffivalikoimassaan³.

7. Vuonna 2015 sähköenergian vähittäismyynnin markkinoilla toimi Suomessa 72 yhtiötä, joista 51 tarjosi tuotteitaan maanlaajuisesti. Vaikka

² Muutos on vaikuttanut sähkösiirron hintaan niiden asiakkaiden osalta, joilla on ollut käytössään kaksiaikainen sähkösiirtotuote. Sähköverkkoyhtiöt ovat kuitenkin luonnollisia monopoleja, joiden tuottotasoa valvoo Energiavirasto, eikä KKV ole selvityksissään ottanut kantaa suosituksen vaikutuksiin sähkösiirron osalta.

³ Caruna Oy:n ja Caruna Espoo Oy:n kanssa samaan konserniin ei kuulu sähköenergian myyjäyhtiötä.

8.5.2017

ET:n suosituksella on vaikutuksia kaksiaikaisia sähköenergiatuotteita käyttäviin asiakkaisiin periaatteessa valtakunnallisesti suosituksen ollessa suunnattu Suomen kaikille sähköverkkoyhtiöille, sen välittömät vaikutukset ovat kohdistuneet kuitenkin vain paikallista aikajaotusta soveltaneiden sähköverkkoyhtiöiden jakelualueilla kaksiaikaisia sähkönsiirto- ja sähköenergiatuotteita käyttäviin asiakkaisiin. Suurella osalla sähkönsiirtoyhtiöistä oli jo ennen ET:n suositusta käytössä mittausasetuksen mukaiset valtakunnalliset aikajaotukset, mutta esimerkiksi HSV ja VES sovelsivat asetuksen suosituksesta poikkeavia aikajaotuksia. Suosituksen vaikutukset ovat siten KKV:n arvion mukaan kohdistuneet muutamaan kymmeneen tuhanteen asiakkaaseen.

8. Helen on sähkömarkkinalain (588/2013) 67.1 §:ssä tarkoitettu toimitusvelvollinen sähkön vähittäismyyjä HSV:n jakelualueella ja Vantaan Energia on toimitusvelvollinen sähkön vähittäismyyjä VES:n jakelualueella, eli ne ovat markkinaosuuksiltaan suurimmat sähkönmyyjät kyseisillä jakelualueilla. ET:n suosituksesta seuranneilla muutoksilla Helenin ja Vantaan Energian kaksiaikaisissa sähköenergiatuotteissa on ollut vaikutuksia suureen osaan kaksiaikaisia sähköenergiatuotteita käyttävistä asiakkaista HSV:n ja VES:n jakelualueilla. Siirtyessään soveltamaan valtakunnallista aikajaotusta Helen ja Vantaan Energia laskivat kuitenkin kaksiaikaisten sähköenergiatuotteidensa hintoja.⁴

6. Oikeudellinen arviointi

6.1. Sovellettava lainsäädäntö

9. Kilpailulain 5 § ja Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 101(1) artikla kieltävät sellaiset elinkeinonharjoittajien väliset sopimukset, yhdenmukaistetut menettelytavat ja elinkeinonharjoittajien yhteenliittymien päätökset, joiden tarkoituksena tai seurauksena on kilpailun merkittävä estyminen, rajoittuminen tai vääristyminen.
10. Lain 5 §:n kieltö koskee sekä yritysten nimenomaisia sopimuksia tai näihin rinnastettavaa yritysten yhteisymmärrystä että yritysten yhteenliittymien päätöksiä tai vastaavia järjestelyitä, joilla rajoitetaan tai ohjataan horisontaalisessa tasossa yritysten kilpailukeinojen käyttöä.⁵
11. Elinkeinoharjoittajien yhteenliittymän päätöksen määritelmä on laaja ja se kattaa varsinaisten päätösten lisäksi esimerkiksi yhteenliittymän antaman suosituksen, jota voidaan sen oikeudellisesta luonteesta ja velvoitta-

⁴ Vantaan Energian tiedote 29.11.2015, <https://www.vantaanenergia.fi/uutisia-vantaalaisille-sahkolammittajille/>. Helenin tiedote 25.2.2016. <https://www.helen.fi/uutiset/2016/valtakunnallinen-aikajako-muuttaa-paiva-yo--tunteja/>.

⁵ HE 162/1991 vp, s. 10.

8.5.2017

vuudesta riippumatta pitää todellisena ilmauksena yhteenliittymän tahdosta sovittaa yhteen jäsentensä käyttäytyminen suosituksen mukaiseksi.⁶

12. Lain 5 §:n kielto kattaa elinkeinonharjoittajien yhteenliittymien horisontaaliset hintoja tai vastikkeita koskevat sopimukset, suositukset tai vastaavat järjestelyt. Kielletty yhteistyö voi koskea paitsi hintoja myös erilaisia toimintusehtoja, joilla on vaikutusta osapuolten väliseen kilpailukäyttäytymiseen.⁷
13. Erityisesti hintoja koskevat suositukset ja ohjeet yhdenmukaistavat yritysten hinnoittelua ja haittaavat markkinoiden itseohjautuvuutta. Suositusluonteisten hinnoitteluohjeiden antaminen ja niiden soveltaminen johtaa käytännössä lähes aina samaan lopputulokseen kuin nimenomainen hintoja koskeva sopimus. Tähän on rinnastettava myös erilaisten yhteisten hinnoitteluperusteiden käyttö.⁸

6.2. Osapuolten menettelyn arviointi

14. Kilpailulain 31 §:n mukaan KKV ryhtyy toimenpiteisiin kilpailunrajoituksen tai sen vahingollisten vaikutusten poistamiseksi, jos se katsoo elinkeinonharjoittajan tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän rajoittavan kilpailua 5 tai 7 §:ssä taikka Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 tai 102 artiklassa tarkoitetulla tavalla ja toimenpiteisiin ryhtyminen on tarpeen terveen ja toimivan kilpailun turvaamiseksi markkinoilla. Viraston on toisaalta suunnattava voimavaransa niin, että se puuttuu ensisijaisesti kilpailun toimivuuden, kansantalouden ja yleisen edun kannalta merkittäviin kilpailunrajoituksiin sekä kaikkein vakaviimpiin kilpailunrajoituksiin.
15. Virasto on selvityksissään tarkastellut ET:n piirissä sovitun menettelyn tarkoitusta ja sen vaikutuksia markkinoilla. Virasto on arviossaan ottanut huomioon suosituksen sisällön, sanamuodon, suosituksen objektiivisesti arvioidun tavoitteen, olosuhteet joissa suositus on annettu, suositukseen liittyvät taloudelliset ja oikeudelliset yhteydet sekä osapuolten tosiasiallisen käyttäytymisen markkinoilla.⁹
16. Viraston selvityksissä ei ole tullut esiin seikkoja, jotka viittaisivat siihen, että sähköverkkoyhtiöille annetun aikajaotussuosituksen objektiivisesti arvioiduna tavoitteena olisi ollut keskenään kilpailevien sähköenergian myyjien kilpailukäyttäytymisen yhdenmukaistaminen ja kilpailun rajoittaminen

⁶ Esim. asia C-45/85 *Verband der Sachversicherer v. komissio*, yhteisöjen tuomioistuimen tuomio 27.1.1987, kohdat 29–32 ja KHO 277/2/10, 14.6.2013, taltio 1993, s. 16–17.

⁷ HE 162/1991 vp, s. 10.

⁸ HE 162/1991 vp, s. 10.

⁹ Yhdistetyt asiat 29/83 ja 30/83, *CRAM ja Rheinzink v. komissio*, yhteisöjen tuomioistuimen tuomio 28.3.1984, kohta 26; yhdistetyt asiat 96-102/82, 104/82, 105/82, 108/82 ja 110/82, *IAZ International Belgium ym. v. komissio*, yhteisöjen tuomioistuimen tuomio 8.11.1983, kohdat 23-25; asia 2005/8/EY, *Belgian Architects' Association*, komission päätös 24.6.2004, kohta 80.

8.5.2017

sähkön vähittäismyynnissä. KKV:n arvion mukaan ET on suosituksellaan pyrkinyt ratkaisemaan tuntimittaukseen siirtymisen jälkeen kaksiaikaisten sähköenergiatuotteiden myynnissä ilmenneitä ongelmia: erityisesti pienemmillä sähköenergian myyjillä on ollut vaikeuksia tarjota paikallista aikajaotusta soveltavan jakeluverkon alueella sijaitseville asiakkaille paikallisen aikajaotuksen kanssa yhteensopivia sähköenergiatuotteita.

17. Virasto on arviossaan kiinnittänyt huomiota siihen, että suosituksesta seurannut sähköverkkoyhtiöiden aikajaotusten harmonisoituminen saattaa osaltaan tehostaa kilpailua sähköenergian myynnin markkinoilla sähkönmyyjien kaksiaikaisten sähköenergiatuotteiden ollessa yhteensopivia kaikkien sähköverkkoyhtiöiden siirtotariffien kanssa.
18. Virasto on arviossaan ottanut huomioon myös sen, että Helen ja Vantaan Energia alensivat kaksiaikaisten sähköenergiatuotteidensa hintoja alkaessaan soveltaa ET:n suosituksen mukaista aikajaotusta. Näin olleen kalliimpien päiväenergiatuntien määrän lisääntyminen ei vaikuta nostaneen kaksiaikaisten energiatuotteiden hintoja kokonaisuutena arvioituna. Lisäksi suosituksen vaikutukset kohdistuvat vain pieneen osaan kaikista sähköenergian myynnin markkinoista.
19. Arvioitaessa viraston hallussa olevaa näyttöä kokonaisuutena virasto katsoo, ettei asian selvittämisen jatkaminen ole perusteltua.

7. Johtopäätökset

20. KKV ei ole asiassa tekemiensä selvitysten perusteella saanut asiassa selaista näyttöä, että ET:n aikajaotusta koskevan suosituksen vaikutusten selvittämistä sähköenergian myynnin markkinoilla olisi tarpeen jatkaa.
21. Mikäli virasto saa uutta tietoa, jonka perusteella on syytä epäillä ET:n tai sen jäsenyhtiöiden toiminnan kilpailulain vastaisuutta, KKV voi ottaa asian uudelleen käsiteltäväksi.
22. Asia poistetaan käsittelystä.

8. Sovelletut säännökset

Kilpailulaki (948/2011) 31 § ja 5 §.

9. Muutoksenhaku

Kilpailu- ja kuluttajaviraston tässä asiassa antamaan päätökseen saa hakea muutosta markkinaoikeudelta kilpailulain 44 §:n mukaan siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. Valitusosoitus on päätöksen liitteenä.

8.5.2017

10. Lisätiedot

Lisätietoja antavat tutkija Pontus Ranta, puh. 0295 505 3747, ja apulaisjohtaja Valtteri Virtanen, puh. 029 505 3621; sähköposti etunimi.sukunimi@kkv.fi.

Apulaisjohtaja

Valtteri Virtanen

Tutkija

Pontus Ranta